

’Ezilenlerin inceliği’ rejime karşı

Foti Benlisoy

09.02.2023

San Francisco şehri 1906 yılının 18 Nisan günü, yerel saatle sabah beşte, 7.9 şiddetinde büyük bir depremle yıkılır. Deprem ve sonrasında üç gün boyunca süren yangınlar sonucunda yaklaşık üç bin kişi hayatını kaybeder, otuz bine yakın bina tahrip olur, şehrin neredeyse yarısı evsiz kalır.

Deprem sonrasında şehirde muazzam bir karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma dalgası gerçekleşir. Kurtarma faaliyetleri organize edilir, kolektif mutfaklar kurulur, ortak yaşam alanları oluşturulur, şehir sakinleri beklenmedik bir dayanışma ve yaratıcılıkla bu büyük afetin yaralarını sarmaya koyulur. Şehirde yaşayan farklı etnik gruplar arasında daha önce yaşanmamış bir birlik ve kardeşleşme atmosferi hâkim olur.

Ancak devlet otoriteleri deprem sonrasında oluşan bu toplumsal teyakkuz ve yaratıcılık dalgasına bambaşka bir gözle yaklaşır. İktidar mevkiinde olanlar için söz konusu olan, zapturapt altına alınması gereken bir kargaşa, muhakkak disipline edilmesi gereken itaatsizlik sınırındaki bir gürültüdür. Kısa zaman sonra depremzedelerin temel ihtiyaç maddelerine ulaşma çabası “yağma” ve “hırsızlık” olarak damgalanır ve bunlar gerekçe gösterilerek kolluk güçlerine vur emri verilir. Bu emir doğrultusunda üç bin kişinin canına mal olan bir afetin hemen ertesinde kimi tahminlere göre yaklaşık 500 şehir sakini kolluk kuvvetleri tarafından infaz edilir.

Depremzedelere, felaket mağdurlarına karşı sergilenen böyle bir kıyıcılık “uç” bir örnek sayılabilir. Ancak San Francisco depremi aslında çoğu çağdaş felaketle aynı örüntüye sahip: Bir büyük felaketin akabinde karşımıza sadece yıkım ve acı çıkmaz. Aynı zamanda halkın o güne kadar marjinalleştirilmiş kolektif dayanışma ve karşılıklı yardımlaşma pratikleri de yıkıntılar arasından gün yüzüne çıkar. Hâkim yaşama biçimi şu ya da bu nedenle kısmen de olsa askıya alındığında insanlar bireyciliği, edilgenliği ve rekabetçiliği esas alıp teşvik eden kural ve pratikleri ihlal edebileceklerini görürler. Rutger Bregman’ın ifadesiyle, “felaketler içimizdeki en iyi şeyleri açığa çıkarır. O sanki bizleri daha iyi halimize geri döndüren bir reset tuşuna basılması gibi bir sonuç yaratır.”¹

Bu toplumsal dayanışma pratikleri, karşılıklı yardımlaşma ve örgütlenme inisiyatifleri mukteditleri daima tedirgin eder. Aşağıdan gelişen dayanışmaya karşı sakınlı ve hatta düşmanca bir tutum takınırlar. Birçok durumda da toplumsal dayanışmacı girişimler bastırılmaya, bazen de San Francisco örneğindeki gibi açık şiddetle ezilmeye çalışılır.

Rebecca Solnit’in vurguladığı üzere, büyük bir felaketin ardından hâkim toplumsal nizamın o güne dek bastırdığı dayanışmacı kapasiteler beklenmedik bir biçimde gündeme gelir. Felaket eski düzende çatlaklar yaratır ve hayatın bir başka şekilde örgütlenebilmesi için imkânlar açığa çıkartır. Egemenler bu potansiyellerden tedirgin olur, onları kontrol altına alıp soğurmaya, olmuyorsa da ezmeye çalışır. Felaket sonrası söz konusu olan toplumsal teyakkuzu denetlemeye, sindirmeye girişirler. Böylece hemen her felaketin bağrında belki de kaçınılmaz olarak bir iktidar mücadelesi şekillenir.²

Maraş merkezli iki depremin hemen ardından söz konusu olan, tam da böylesi bir mücadele. Depremler ülkede muazzam bir toplumsal mobilizasyonu, büyük bir karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma seferberliğini kışkırttı. Siyasal iktidar bu seferberliğin kontrolü dışına çıkması ihtimalinden korkuyor. Bu dalganın iktidarın yetersizliklerini, bu felaketin oluşmasındaki sorumluluğunu teşhir eden bir kuvvete dönüşmesi ihtimalinden endişe ediyor. OHAL ilanının en önemli nedenlerinden biri de zaten, depreme dair toplumsal dayanışmanın, aşağıdan inisiyatiflerin iktidarın kontrolü altına sokulması ve bastırılması.

Toplumsal atalet ve siyasal apati üzerine bina olmuş şefçi rejim, halkın harekete geçmesinden, depremin kışkırttığı o büyük toplumsal dayanışma dalgasından korkuyor. Çünkü dayanışma ve karşılıklı yardımlaşma girişimleri insanların yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamaya çalışırken bu ihtiyaçların mevcut toplumsal ilişkiler içerisinde neden karşılanmadığı sorusunu da gündeme getiriyor. Felaketin açığa çıkardığı toplumsal enerjinin siyasal güç ilişkilerinde beklenmedik değişiklikleri tetikleme ihtimalinden tedirgin oluyor. Yardımlara dönük engelleme girişimlerinin de internete getirilen erişim engeli de bu korkunun bariz ifadeleri.

¹ Rutger Bregman, *Humankind A Hopeful History*, Bloomsbury Publishing, Londra, 2020, s. 241.

² Rebecca Solnit, *A Paradise Built in Hell The Extraordinary Communities That Arise in Disaster*, Viking, New York, 2009.

Bu karanlık günlerde Che'ye atfedilen “dayanışma ezilenlerin inceliğidir” sözü aklımıza kazınsın.³ Çünkü dayanışma, hepimizin üzerine çökmüş bu enkazı temizlemek için de bu enkazın müsebbibi olanlardan hesap sormak için de elimizdeki en önemli güç. O güce sarılalım.

³ Söz konusu ifadenin muhtemel kökeni için bkz. Barış Yıldırım, “Yanlış alıntıların izinde”, <https://yazilamlar.wordpress.com/2016/03/16/yanlis-alintilarin-izinde/>

Anarşist Kütüphane

Foti Benlisoy
"Ezilenlerin inceliği" rejime karşı
09.02.2023

15.02.2023 tarihinde şuradan alındı: fotibenlisoy.tumblr.com

tr.anarchistlibraries.net